

Харченко Надія,
кандидат психологічних наук, викладач кафедри психології
Чорна Тетяна,
студентка факультету соціальної та психологічної освіти І
курсу 165 групи Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини, м. Умань

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема емоційного розвитку дошкільників все частіше привертає увагу дослідників у галузі педагогіки і психології. Діти дошкільного віку не завжди вміють виражати свої почуття, емоційні переживання без спеціального навчання і виховання. Здатність довільно управляти своїми діями і емоціями формується протягом усього дошкільного дитинства [3]. Розвиток особистості дитини дошкільника тісно пов'язаний із формуванням емоційно-вольової сфери, що охоплює інтереси і мотиви поведінки, що, в свою чергу, визначається соціальним оточенням і реалізацією типових для даного етапу розвитку відносин дитини з дорослими та ровесниками. При спеціально організованій дорослими діяльності діти вчаться відчувати певні почуття, пов'язані з сприйняттям творів мистецтва, музики, цікавої діяльності [1].

Емоційна система дітей дошкільного віку ще незріла, тому в несприятливих ситуаціях у них можуть виникнути неадекватні емоційні реакції, поведінкові порушення, які є наслідком зниженої самооцінки, пережитих почуттів образи і тривоги. Всі ці почуття є нормальними людськими реакціями, але дітям важко висловлювати негативні емоції належним чином. Крім того, у дітей в дошкільному віці існують проблеми в вираженні емоцій, пов'язані із заборонами дорослих. Це заборона на гучний сміх, заборона на сльози (особливо у хлопчиків), заборона на вираження страху, агресії. Дитина шести років вже вміє бути стриманою і може приховати страх, агресію і сльози, але, перебуваючи довгий час в стані образи, злості, пригніченості, дитина відчуває емоційний дискомфорт, напруга, а це дуже шкідливо для психічного та фізичного здоров'я. Організована педагогічна робота

може збагатити емоційний досвід дітей і значно пом'якшити або навіть повністю усунути недоліки в їх особистісному розвитку. Дошкільний вік - сприятливий період для організації педагогічної роботи по емоційному розвитку дітей. Основне завдання такої роботи полягає не в тому, щоб придушувати і викорінювати емоції, а в тому, щоб належним чином їх направляти. Педагогу важливо спеціально знайомити дітей зі своєрідним емоційним букварем, вчити користуватися мовою емоцій для вираження власних почуттів і переживань і для кращого розуміння стану інших людей, аналізувати причини різних настроїв [2].

Вправа «Піктограми». Дітям пропонується набір карток, на яких зображені різні емоції. На столі лежать піктограми різних емоцій. Кожна дитина бере собі картку, не показуючи її іншим. Після цього діти по черзі намагаються показати емоції, намальовані на картках. Глядачі, вони повинні вгадати, яку емоцію їм показують і пояснити, як вони визначили, що це за емоція. Педагог стежить за тим, щоб в грі брали участь усі діти. Ця гра допоможе визначити, наскільки діти вміють правильно висловлювати свої емоції і "бачити" емоції інших людей.

Вправа «Дзеркало». Педагог передає по колу дзеркало і пропонує кожній дитині подивитися на себе, посміхнутися і сказати: «Привіт, це я!» Після виконання вправи звертається увага на те, що, коли людина посміхається, у неї куточки рота спрямовані вгору, щоки можуть так підперти очі, що вони перетворюються в маленькі щілинки. Якщо дитині важко з першого разу звернутися до себе, не треба на цьому наполягати. В цьому випадку дзеркало краще відразу передати наступному учасникові групи. Така дитина теж потребує особливої уваги з боку дорослих. Цю вправу можна урізноманітнити, запропонувавши дітям показати смуток, здивування, страх та інші емоції. Перед виконанням вправи можна показати дітям піктограму із зображенням заданої емоції, звернувши увагу на положення брів, очей, рота.

Гра «Я радію, коли ...». Педагог: «Зараз я назву по імені одного з вас, кину йому м'ячик і попрошу, наприклад, так: «Света, скажи нам, будь ласка, коли ти радієш?». Дитина ловить м'ячик і каже: «Я радію, коли», Потім кидає м'ячик наступній дитині і, назвавши її по імені, в свою чергу запитає: «(ім'я дитини), скажи нам, будь ласка, коли ти радієш?». Цю гру можна урізноманітнити, запропонувавши дітям розповісти, коли вони засмучуються, дивуються, бояться. Такі ігри

можуть розповісти вам про внутрішній світ дитини, про його взаємини як з батьками, так і з однолітками, тобто окрім психокорекційного мають ще й психодіагностичне значення.

Вправа «Музика і емоції». Прослухавши музичний уривок, діти описують настрій музики, яка вона: весела - сумна, задоволена, сердита, смілива - боягузливий, святкова - буденна, задушевна - відчужена, добра - втомлена, тепла - холодна, ясна - похмура. Ця вправа сприяє не тільки розвитку розуміння передачі емоційного стану, а й розвитку образного мислення.

Вправа «Способи підвищення настрою». Пропонується обговорити з дитиною, як можна підвищити собі самому настрій, постаратися придумати якомога більше таких способів (посміхнутися собі в дзеркало, спробувати розсміятися, згадати про що-небудь хороше, зробити добру справу іншому, намалювати собі картинку).

Отже, розвивати емоційну сферу дитини, навчити її усвідомлювати свої емоції, розпізнавати і доволіно проявляти їх повинні не тільки фахівці психологи, а й педагоги, вихователі, батьки. Знайомство дітей з фундаментальними емоціями здійснюється як в ході всього навчально-виховного процесу, так і на спеціальних заняттях, де діти переживають емоційні стани, вербалізують свої переживання, знайомляться з досвідом однолітків, а також з літературою, живописом, музикою. Цінність таких занять полягає в тому, що у дітей розширюється коло усвідомлюваних емоцій, вони починають краще розуміти себе та інших, у них частіше виникає емпатія стосовно дорослих і дітей. За допомогою сюжетно-рольових ігор, рухливих ігор та ігрових вправ, елементів психогімнастики, техніки виразних рухів, етюдів, тренінгів, психом'язового тренування, міміки і пантоміміки, літературних творів та казок (ігор-драматизації) слід сприяти розвитку емоційної сфери дитини.

Література

1. Гурковська Т. Супровід розвитку дітей раннього віку / Тетяна Гурковська. – К.: Шк. світ, 2011. – 128 с.

2. Лаврентьєва Г.П. Практична психологія для вихователя / Г.П.Лаврентьєва, Т.М.Титаренко. – К.: ВІПОЛ, 1993. – Вип. 2. – 40 с.

3. Харченко А. С. Творча складова принципів сучасного гуманізму в освіті / А. С. Харченко // Психологія і особистість. – 2015. – № 2(1). – С. 214-229

